

Järnvägscollege remissvar: Framtidens Yrkeshögskola SOU 2023:31

Sammanfattning:

Ökade satsningar på utbyggnad av landets järnväg och ett växande underhållsbehov av nuvarande järnvägsanläggning kombinerat med ett fåtal utbildningar med inriktning mot järnväg med ett lågt söktryck och med låg genomströmning. Detta var några utav anledningarna till att Trafikverket tillsammans med branschens aktörer under 2022 valde att starta järnvägscollege.¹

Utredningen föreslår flera viktiga åtgärder för framtidens yrkeshögskola. Järnvägscollege remissvar fokuserar på de för oss viktigaste områdena; ett stadigvarande utbud och en expansion av Yrkeshögskolan samt behovet av utbildningsmiljöer.

Expansion av Yrkeshögskolan och ett stadigvarande av utbildningar

Järnvägscollege styrker utredningens förslag (kapitel 15.8 s.336) att Yrkeshögskolan ska utvidgas med permanenta medel, men anser att en sådan expansion bör gå hand i hand med stärkta förutsättningar för stadigvarande utbildningar för järnvägsbranschen.

Järnvägscollege saknar ett förslag för stadigvarande utbud av samhällsviktiga utbildningar i utredningen såsom järnvägsutbildningar. Detta bör arbetas fram och genomföras.

Expansion med riktade medel för järnvägsutbildningar

Sedan 2023 genomför Myndigheten för Yrkeshögskolan (MYH) en områdesanalys över utbildningsområdet ”järnväg” vilket innefattar en gruppering av utbildningsinriktningar inom Yrkeshögskolan som kan kopplas till detta område.² I rapporten framgår det att få utbildningsanordnare ansöker om att få starta järnvägsutbildningar. En av anledningarna till detta, enligt utbildningsanordnarna för järnvägsutbildningar, är bristen på stadigvarande beviljande av utbildningar i kombination med behovet av övningsanläggningar.³ Större investeringar såsom komplexa och kostsamma övningsanläggningar för järnvägsteknik kräver avskrivning på utrustning på en längre tidshorisont än det genomsnittliga beviljandet om 2–3 år.

Nationell plan för järnvägsinfrastrukturen har de senaste åtta åren ökat från 522,5 miljarder till 799 miljarder.⁴ Av dessa ska 165 miljarder kronor gå till drift, underhåll och reinvesteringar av järnvägar, en ökning med 25 % från föregående planperiod.⁵ Sett till denna historiskt omfattande satsning på järnvägen så kommer en redan betydande kompetensbrist att ytterligare öka.

¹ Trafikverket (2022) Järnvägscollege. Del av Regeringsuppdrag Kompetensförsörjning inom järnvägsbranschen.

² Myndigheten för yrkeshögskolan (2023) Områdesanalys Järnväg

³ AFRY (2023) Utredning om övningsanläggningar om behovet av övningsanläggning

⁴ Trafikverket (2022) Förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen – planen i korthet

⁵ Trafikverket (2022) Nationell plan för transportinfrastrukturen.

Stadigvarande utbud av järnvägsutbildningar

Trots Myndigheten för yrkeshögskolans ambition och tidigare försök⁶ samt utredningens uppdrag att fastställa lämpliga kriterier för stadigvarande utbildningar har man inte lyckats. Utredningen lyfter flera risker med ett beslut om fler omgångar, bland annat:⁷

- fåtal dominerande utbildningsanordnare
- minskad kvalitet
- större risk att utbildningarna inte motsvarar arbetslivet behov då innehållet i utbildningarna inte omprövas i samma utsträckning.

Idag finns det bara ett fåtal järnvägstekniska utbildningar, ett tydligt exempel är signaltekniker utbildningen som bara finns på två platser i landet, Luleå och Ängelholm. Varav den sistnämnda är den enda utbildning som är igång. Ett längre beviljande skulle tvärtom kunna öppna upp för fler utbildningsanordnare att starta järnvägsutbildningar.

Järnvägscollege samarbetar med landets få utbildare av järnvägstekniska Yrkeshögskoleutbildningar och med järnvägsbranschen för att sätta gemensamma kvalifikationskrav på utbildningar som både möter branschens, Trafikverkets och Transportstyrelsens krav.⁸ Utöver detta kvalitetsarbete arbetar varje ledningsgrupp för de olika utbildningarna redan löpande med ett systematiskt kvalitetsarbete.

Ett sådant förfarande är helt i linje med rådande yrkeshögskoleförordning som bland annat beskriver att kursplanen för en utbildning ska innehålla en beskrivning av "kursens huvudsakliga innehåll".⁹ Vidare beskriver förordningen att utbildningens ledningsgrupp ska ansvara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.¹⁰ Dessa två paragrafer säkerställer att ledningsgrupperna för bland annat järnvägsutbildningar justerar utbildningen så att den bättre passar ett uppdaterat behov hos arbetsmarknaden.

Vidare så bedriver Myndigheten för Yrkeshögskolan redan idag kvalitetsgranskningar av beviljade utbildningar med möjlighet att dra in beviljande vid bristande kvalitet. Något som skulle gälla även vid längre beviljande.

Järnvägscollege styrker utredningens förslag (kapitel 15.8 s.336) att Yrkeshögskolan ska utvidgas med permanenta medel, men anser att en sådan expansion bör gå hand i hand med stärkta förutsättningar för stadigvarande utbildningar för järnvägsbranschen.

Järnvägscollege saknar ett förslag för stadigvarande utbud av samhällsviktiga utbildningar såsom järnvägsutbildningar i utredningen. Vi anser att detta bör arbetas fram och genomföras.

⁶ Framtidens yrkeshögskola – Stabil, effektiv och hållbar. SOU 2023:31. Kapitel 7.4.3 sidan 172

⁷ Framtidens yrkeshögskola – Stabil, effektiv och hållbar. SOU 2023:31. Kapitel 7.5.1 sidan 175–178

⁸ Järnvägscollege (2023) www.jarnvagcollege.se

⁹ Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan. 2 kap. Utbildningen §9 punkt 4.

¹⁰ Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan. 4 kap. Utbildningens ledning §2 punkt 5.

Övningsanläggningar och statens ansvar för dessa

Järnvägscollege styrker utredningens förslag att "en utredning får i uppdrag att identifiera behovet av utbildningsmiljöer och utreda hur staten på ett samhällsekonomiskt sätt kan stimulera att sådana miljöer skapas" (Kapitel 7.8.2 sidan 190).

Som ett led i utredningens uppdrag att ge förslag på hur utbildningsanordnarna kan få längre planeringsförutsättningar presenteras olika förslag kopplat till förbättrade finansiella villkor. Bland annat föreslås att en utredning tillsätts för att identifiera behovet av utbildningsmiljöer och utreda hur staten på ett samhällsekonomiskt sätt kan stimulera att sådana miljöer skapas.¹¹

Utbildningsmiljöer beskrivs i utredningen som anpassade lokaler där maskiner och annan teknisk utrustning finns tillgänglig för att skapa förutsättningar för utbildningar som kräver omfattande investeringar. Inom järnvägsbranschens utbildningar används vanligtvis begreppet övningsanläggning.

Trafikverket har sedan 2022 pågående utredningar som bland annat undersöker utbud, behov och kostnad för järnvägstekniska övningsanläggningar. Tillgång till dessa anläggningar är nödvändigt för att utbilda flera yrkesroller inom järnväg på Yrkehögskolenivå, till exempel Signalkniker. I den första av utredningarna som lämnades över till Trafikverket i februari 2023 presenterades det att flera kommuner och utbildningsanordnare efterfrågat ett statligt ägarskap då en övningsanläggnings innehåll är komplext och skulle inneburi för stora kostnader att driva i egen regi.¹²

Järnvägscollege styrker behovet av utbildningsmiljöer som utredningen presenterat men hade gärna sett att utredningen gått längre i sitt egna utredningsarbete. Ambitionen borde ha varit att i alla fall kunna presentera skarpa förslag kring finansiering och ägarskap för olika typer av utbildningsmiljöer. Järnvägsbranschens kompetensbrist och behov av övningsanläggningar är känt sedan länge och ett fortsatt utredningsarbete skjuter bara problemen framför oss.

Översyn av schablonbeloppet för kostsamma utbildningar

Fler åtgärder behövs för att främja kvaliteten i yrkeshögskolan. Järnvägscollege vill även lyfta fram behovet av att se över schablonerna och möjligheten till en mer differentierad ersättning för att få till stånd kostsamma utbildningar i större utsträckning. En mångfald av faktorer har påverkat kostnadsbilden för att bedriva yrkeshögskoleutbildning. Detta innebär en risk att efterfrågade utbildningar inte ansöks om att bedrivas eller inte kan genomföras i de fall de är för kostsamma att bedriva i relation till statsbidraget.

Järnvägscollege föreslår att Myndigheten för yrkeshögskolan får i uppdrag att genomföra en översyn av schablonnivåerna för att säkerställa att dessa ger rimliga förutsättningar att bedriva utbildning inom efterfrågade utbildningar. Myndigheten bör vidare utreda förutsättningarna för en mer diversifierad ersättningsmodell, där

¹¹ Framtidens yrkeshögskola – Stabil, effektiv och hållbar. SOU 2023:31. Kapitel 7.8.2 Förslag om utredning av utbildningsmiljöer. Sidan 190

¹² AFRY (2023) Utredning om övningsanläggningar om behovet av övningsanläggning.

statsbidraget i större utsträckning överensstämmer med den faktiska kostnadsbilden för respektive utbildningsinriktning och bör ske med övningsanläggningar (utbildningsmiljöer) i beaktande.

Bakom detta remissvar står Järnvägscollege styrgrupp som består av:

Francisca Ramsberg, ordförande för Järnvägscollege styrgrupp (samt överdirektör Trafikverket)

Susanne Andersson, bransch och kansliansvarig, Föreningen Sveriges Järnvägsentreprenörer

Magnus Ekeljung, ombudsman, Seko, Service- och kommunikationsfacket

Linda Ekholm, branschexpert, Tågföretagen

Bertrand Gryspeert, Swedtrain

Tony Helm, resultatenhetschef, Trafikverksskolan

Elin Kebert, expert kompetensförsörjning, Byggföretagen

Kristoffer Tamsons, ordförande, Järnvägsbranschens samverkansforum (JBS)

Johan Wadman, VD, Svensk Kollektivtrafik

Vid frågor om remissen kontakta:

Andreas Pernblad, Järnvägscollege andreas.pernblad@trafikverket.se,
070 – 007 04 05

Järnvägscollege

är ett gemensamt ansvar mellan järnvägsbranschens organisationer och Trafikverket som arbetar för att skapa nationellt likvärdiga och högkvalitativa utbildningar och bidrar till att stärka järnvägsbranschens kompetensförsörjning.

Järnvägscollege består av representanter från: Byggföretagen, Föreningen Sveriges Järnvägsentreprenörer, Järnvägsbranschens samverkansforum, SEKO, Svensk Kollektivtrafik, Swedtrain, Trafikverket, Trafikverksskolan och Tågföretagen.